

23.06.2014

Oikeusministeriö

Oikeusministeriön lausuntopyyntö 7.5.2014 (OM 15/41/2013)

Sisäministeriön lausunto ns. tietoverkkorikosdirektiivin kansallisista täytäntöönpanotoimista

Oikeusministeriö on pyytänyt sisäministeriön lausuntoa ns. tietoverkkorikosdirektiivin täytäntöönpanoa koskevasta oikeusministeriön mietinnöstä (OM 27/2014). Mietinnössä ehdotetaan tehtäväksi tietoverkkorikosdirektiivin edellyttämät muutokset rikoslakiin ja ehdotetaan uutta identiteettivarkautta koskevaa kriminalisointia.

Sisäministeriön edustaja on ollut mukana asiaa valmistelleessa oikeusministeriön asettamassa työryhmässä, joten sisäministeriön näkemykset ovat tulleet pääsääntöisesti huomioiduksi valmistelun aikana. Sisäministeriön edustaja jätti mietintöön erivän mielipiteen, joka koski identiteettivarkauteen liittyvää televalvontatietojen käyttömahdollisuutta.

Sisäministeriö esittää asiassa lausuntonaan seuraavaa.

Yleistä

Työryhmän ehdotukset koskevat pääasiassa muutoksia olemassa oleviin säädöksiin. Työryhmä esittää kuitenkin myös eräitä uusia kriminalisointeja. Valtioneuvosto on kyberstrategiaa koskevassa periaatepäätöksessään ilmaissut, että "yhteiskunnan turvallisuudesta huolehtiminen on valtiovallan keskeisimpiä tehtäviä ja yhteiskuntamme elintärkeät toiminnot on pystyttävä turvaamaan kaikissa tilanteissa. Suomi on tietoyhteiskuntana riippuvainen tietoverkkojen ja -järjestelmien toiminnasta ja näin ollen myös erittäin haavoittuvainen niihin kohdistuville häiriöille".

Tietoverkkorikosdirektiivin täytäntöönpano vahvistaa osaltaan Suomen kyberturvallisuusstrategian linjausta 8, jossa todetaan, että kansallisella lainsäädännöllä varmistetaan tehokkaan kyberturvallisuuden toteuttamisen edellytykset. Käytännön toimenpide-ehdotuksena todetaan, että "kartoitetaan kybertoimintaympäristöön ja -turvallisuuden vaikuttava lainsäädäntö sekä sen kehittämistarpeet hallinnonalojen ja elinkeinoelämän yhteistyönä. Kartoituksen tavoitteena on se, että lainsäädäntö antaisi mahdollisuudet, riittävät keinot ja toimivaltuudet erialojen toimivaltaisille viranomaisille toteuttaa yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen ja erityisesti valtion turvallisuuden suojaamista kyberuhkia vastaan."

Mietinnön yleisperusteluissa on todettu, että direktiivi pitää sisällään pitkälti samoja säännöksiä kuin neuvoston puitepäätös (2005/222/YOS) ja Euroopan neuvoston tietoverkkorikollisuutta koskeva yleissopimus (CETS 185). Edelleen yleisperusteluissa on arvioitu, että direktiivin ilmeisenä tavoitteena on saattaa kaikkien Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainsäädäntö vastaamaan tiettyjä yleissopimuksen vaatimuksia. Tämän tavoitteen saavuttaminen vaikuttaisi todennäköisesti puolestaan siihen, että yhä useampi EU:n ulkopuolinen maa liittyisi tietoverkkorikollisuutta koskevaan Euroopan neuvoston yleissopimukseen. Tällaista maailmanlaajuista kehitystä voidaan pitää kannatettavana ja tavoiteltavana.

23.06.2014

Poliisin toimintaan vaikuttavia muutoksia

Tietoverkkorikosympäristössä tehtyjen erityyppisten rikosten määrän voidaan arvioida olevan jatkuvassa kasvussa. Poliisi joutuu nykyisin työssään yhä useammin tekemisiin tietoverkoissa tehtyjen rikosten kanssa. Vakavimpien tietoverkkorikosten taustalla voivat olla rikosten tekemistä varten järjestäytyneet ja verkostoituneet rikolliset tai jopa valtiolliset toimijat. Poliisilaissa ja pakkokeinolaisissa säädettyjen telepakkokeinojen käyttö on tietoverkkorikollisuuden selvittämisessä säännönmukaista, ei poikkeuksellista.

Mietinnössä todetaan, että esityksessä ehdotetuilla rikoslain muutoksilla on vaikutuksia joihinkin pakkokeinolaisissa tarkoitettuihin toimivaltuuksiin. Nostettaessa eräiden kriminalisointien enimmäisrangaistuksia tulevat eräät pakkokeinot sovellettaviksi ilman, että pakkokeinolakea muutetaan. Tältä osin direktiivin edellyttämät muutokset rikoslakiin ovat poliisin operatiivisen toiminnan näkökulmasta kannatettavia.

Direktiivin artikla 13 koskee jäsenvaltioiden välistä tietojenvaihtoa. Artiklan mukaan valtioiden on varmistettava, että niillä on toimiva kansallinen yhteyspiste, jota on pystyttävä hyödyntämään ympärivuorokautisesti kaikkina viikonpäivinä. Kyberturvallisuusstrategian toimeenpano-ohjelmassa on esitetty poliisin operatiivisen tietoverkkorikososaamisen liittämistä jo olemassa olevaan poliisin kansalliseen 24/7 -yhteyspisteeseen. Poliisihallituksen mukaan toiminnan toteuttamisen suunnittelu on jo aloitettu. Toiminnan aloittaminen vaatii lisäresursseja.

Identiteettivarkauden kriminalisointi (rikoslaki 38 luku 9 b §)

Mietinnössä esitetään uutta identiteettivarkautta koskevaa kriminalisointia. Mainitun teon rangaistusmaksimi olisi sakkoa, joka ei mahdollistaisi tapausten selvittämisessä pakkokeinolain 10 luvun 6 §:ssä säädetyn televalvonnan käyttämistä. Tilannetta, jossa esitutkintaviranomaisella ei olisi mitään mahdollisuuksia selvittää asianomistajan nimissä tehtyjen verkkoviestien oikean kirjoittajan henkilöllisyyttä, ei voida pitää oikeudenmukaisena asianomistajan oikeusturvan kannalta.

Jyrki Kataisen 22.6.2011 vahvistetussa hallitusohjelmassa on todettu että "Turvataan keinot torjua identiteettivarkaudet kaikissa tapauksissa. Huolehditaan kansalaisten oikeusturvan yhdenvertaisesta toteutumisesta digitaalisessa ympäristössä". Ehdotettu säännös ei esitettyssä muodossaan turvaa niitä keinoja, joita tarvitaan identiteettivarkauden torjunnassa. Myöskään rikoksen yleisestävää vaikutusta ei muodostu eikä kansalaisten yhdenvertainen oikeusturva toteudu.

Sisäministeriö esittääkin, että pakkokeinolain 10 luvun 6 §:ssä säädettyjä televalvonnan perusteita täydennetään siten, että televalvonta olisi mahdollista identiteettivarkauden selvittämisessä. Televerkoissa tehtyjen rikosten selvittely ei ole mahdollista ilman telepakkokeinojen käyttöä.

Lisätietoja asiassa antaa sisäministeriössä poliisitarkastaja Antti Simanainen (p. 0295 488 577).

Kansliapäällikkö

Päivi Nerg

Neuvotteleva virkamies

Henri Helo

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Sisäministeriö SM 23.06.2014 klo 10:16. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

23.06.2014

Tiedoksi

Ministeri Räsänen
Valtiosihteeri Anttoora
Erityisavustajat Andersson, Falk ja Nahkala
Poliisiosasto
Rajavartio-osasto
Ministeriön oikeusyksikkö
Hallinto- ja kehittämissyksikkö/tietohallintoryhmä